

dolçaina i tabalet (MÚS)

També anomenats xirimita i tabalet, respectivament, són els instruments més representatius de la música popular valenciana ja que són usats per tota la geografia del País Valencià.

La dolçaina o xirimita és un instrument aeròfon de tub cònic amb llengüeta doble dotat de tudell metàl·lic i un cos de fusta amb huit forats per als dits i dos més prop del pavelló per a l'afinació i la sonoritat. Està construïda amb fustes diverses, depenent del fabricant, i la qualitat de l'instrument, predominen el boix i el palissandre, també n'hi ha fetes de metall però són més rares. Normalment, és afinada en sol encara que també s'utilitza l'afinada en fa i més rarament en re o en do, anomenada tarota. El seu registre comença del re 3 i puja normalment fins al la 4, (del la 3 al i 5 en sons efectius per a la dolçaina en sol). El seu so és potentíssim, difícil de variar dinàmicament i requereix d'una forta resistència per part de l'executant i gran habilitat per afinar les notes. És utilitzat per a tot tipus de música de carrer: danses, cercaviles, processons, etc. A Benidorm, és protagonista del ball del peuet i de les copletes. Normalment, toca en parella amb el tabalet, en dues parelles de dolçaines i tabals i més modernament en colles de xirimiters i tabaletes o acoblada a les bandes de música.

El tabal és un instrument membranòfon de percussió que té una caixa de ressonància d'uns 30 cm de diàmetre per uns 25 cm d'alt amb dues mebranes de pell o més modernament de matèria plàstica tensades per cordes i tensors de cuir que es percuteixen amb baquetes de fusta de punta redona. Sota la membrana inferior s'hi tensen uns bords metàl·lics que vibren per simpatia donant-li el so característic.

Acompanya les toques de la dolçaina amb ritmes particulars si bé de vegades té l'oportunitat de variacions i improvisacions.

La dolçaina a Benidorm ha estat un instrument tradicional i constant a les festes. En un document dels comptes de la parròquia de Sant Jaume de l'any 1854 se cita que *el sonajero o dulzainero se ha pagado con la rifa de dos pollos...* Durant el segle XX cal esmentar l'actuació del ti Cotó i de la família Boronat, xirimiters de Callosa que durant molts anys han mantingut viva la flama de l'ús de l'instrument a la nostra comarca. Curiosament hi ha hagut prou reticència a aprendre i tocar l'instrument durant molts anys a la nostra comarca. El xirimiter era socialment menystingut i musicalment semblava tenir una categoria inferior al músic de banda a més de ser llicenciosa. En la dècada dels 80, per iniciativa de Jaume Anton Grau, aleshores president de la Unió Musical, es contractà el xirimiter Paco Bessó com a professor de xirimita i tabal que ja feia classes a Benissa. Les lliçons començaren al Col·legi Leonor Canalejas, aleshores seu de l'Escola Comarcal de Música i Dansa, amb cinc alumnes. En la diada del Nou d'Octubre de 1984, isqueren al carrer Vicent Ferrer Mas, Josep Cano Gracià i Paco Bessó com a dolçainers i Vicent Llorca Riera amb el tabalet encetant així el despertar per l'afició a l'instrument a Benidorm i la nostra comarca. Els següents anys, la xirimita viu un resorgiment a les comarques valencianes. Tot seguit, nasqueren colles noves a la Marina Baixa: a Callosa, la Vila, Sella, Altea i l'Alfàs i un seguit de gent d'altres pobles que s'han sumat a aquest reviscolament de la xirimita.

Diccionari de
Benidorm